

Davidson, za »civilizirano ekonomsko družbo«, ki mora svojim članom (tudi s pomočjo države) zagotavljati priložnosti za delo in zaslužek. Kajti »v kapitalističnem gospodarstvu sposobnost zaslužiti pošteno plačilo za pošteno delo ustvarja samospoštovanje zaposlenega in vseh članov njegovega gospodinjstva« (str. 143). Toda hkrati se vsiljuje vprašanje, če morda Davidson v tem okviru z radikalnimi zahtevami po ekspanzivni ekonomski politiki ne dela Keynesovi teoriji medvedje usluge. Utrjuje namreč stereotipno predstavo o keynesianizmu kot kombinaciji ohlapne monetarne politike in nenadzorovanega proračunskega trošenja (kar gospodarstvo na dolgi rok praviloma pelje v resne težave, kot radi poudarjajo antikeynesianci). Zanimarjeno pa v knjigi ostaja dejstvo, da Keynesov izvirni analitični pristop ne daje osnove samo za ekspanzivno politiko povečevanja agregatnega povpraševanja (demand management), temveč tudi za bolj »supply-siderski« pristop k spodbujanju gospodarske rasti, zlasti preko zagotavljanja stabilnega poslovnega in institucionalnega okolja ter posledičnega zmanjševanja negotovosti. Teoretični okvir Keynesove teorije, zasnovan v znamenitem tretjem poglavju njegove *Splošne teorije*, je dovolj širok, da na področju ekonomske politike lahko podpira ne le večanje državne potrošnje oz. manipuliranje z agregatnim povpraševanjem (kar je v preteklih desetletjih postalo sinonim za keynesianizem), temveč tudi številne ukrepe ekonomske ponudbe. To pa bi lahko bilo tudi izhodišče za preseganje nekaterih že

tradicionalnih razprtij v ekonomski teoriji. Čeprav Davidsonova knjiga ne gre v tej smeri, pa spodbuja k ponovnemu razmisleku o Keynesovih idejah, kar je vsekakor pozitivno.

Blanka GROBOLJŠEK
Fakulteta za družbene vede,
Univerza v Ljubljani

Iztok Prezelj (ur.)

Kritična infrastruktura v Sloveniji
Fakulteta za družbene vede, Knjižna
zbirka Varnostne študije, Ljubljana
2010, str. 174, 23 EUR
(ISBN 978-961-235-389-6)

Zbornik »Kritična infrastruktura v Sloveniji« je delo šestih avtorjev, sicer raziskovalcev in predavateljev na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani in Fakulteti za varnostne vede v Mariboru. Knjiga predstavlja noviteto v slovenskem prostoru predvsem z vidika družboslovne obravnave in analize kritične infrastrukture po posameznih, glede na nacionalni kontekst opredeljenih sektorjih. Avtorji namreč posegajo na področje, za katerega se predpostavlja, da zahteva obravnavo zgolj s strani naravoslovno-tehniških znanosti, pa vendar – kot dokazujejo tudi sami avtorji – je za širši uvid posledic delovanja in vpetosti kompleksnih sistemov kritične infrastrukture v širše družbeno okolje pomemben ravno družboslovni vidik. Delo je relevantno tudi z vidika oblikovanja ključnih nacionalnih in evropskih politik na tem področju. Pomen opredelitve

in analize (nacionalne) kritične infrastrukture, ki zajema družbene podporne sektorje oziroma sisteme (telekomunikacije, energetika, promet, finance in drugi), se kaže predvsem v njihovi vpetosti v vse pore družbenega življenja ter odvisnosti sodobne družbe in države od njihovega delovanja.

Delo obsega devet poglavij, vsebinsko pa ga lahko razdelimo na tri dele: prvi del zajema prvo in drugo poglavje, v okviru katerih urednik zbornika Iztok Prezelj utemeljuje namen knjige, nakazuje vsebinsko razdelitev ter okvirno predstavi koncept kritične infrastrukture. Drugi del predstavljajo poglavja, ki podrobneje obravnavajo nekatere sektorje kritične infrastrukture. Zadnji del oziroma poglavje pa ponuja sintezo ključnih ugotovitev ter kratko medsektorsko analizo.

Že uvodoma nas urednik opozori na raznolikost definicij in pristopov preučevanja kritične infrastrukture. V tem okviru je problematična tudi sama opredelitev relevantnih sektorjev. Avtor namreč izpostavlja pomen sektorske razdelitve, ki ponuja večjo obvladljivost in lažje razumevanje same kritične infrastrukture, hkrati pa opozarja na nujnost celovitega, interdisciplinarnega in multidisciplinarnega preučevanja. V nadaljevanju opisuje različne pristope preučevanja in študije s tega področja. Eden od pristopov obravnava kritične infrastrukture kot mreže, v okviru katerih je z mrežno analizo mogoče določiti kritične točke. Podoben pristop nam je znan iz analize omrežij s pomočjo programa Pajek: ob ugotovljeni medsektorski

povezanosti ter razmerjih odvisnosti in soodvisnosti je na ta način mogoče locirati točke z največ povezavami, ki so posledično najbolj kritične. Vendar pa, kot uvodoma opozarja urednik, je namen knjige v prvi vrsti napraviti pregled nekaterih sektorjev nacionalne kritične infrastrukture ter o tem spodbuditi javno razpravo. Ne nazadnje je identifikacija kritične infrastrukture v Sloveniji v prvi vrsti pomembna z vidika zaščite pred morebitnimi grožnjami in tveganji ob motenem delovanju ali celo nedelovanju sektorjev in podsektorjev, saj se pogosto šele ob nastali škodi pokaže velik družben pomen posameznih sektorjev, zato je poudarek zbornika ravno na analizi kritičnosti infrastrukture z vidika družbe.

V nadaljevanju so predstavljene analize posameznih sektorjev in glede na nacionalni kontekst opredeljenih podsektorjev kritične infrastrukture. Energetsko kritično infrastrukturo obravnava Klemen Grošelj. Ocenjuje jo kot najbolj kritično z vidika družbe ter ji na podlagi analize pripisuje visoko raven ranljivosti, zlasti zaradi vpetosti v delovanje drugih sektorjev in njihove odvisnosti od le-te.

Uroš Svete v naslednjem poglavju predstavi informacijsko in komunikacijsko kritično infrastrukturo, za katero je poleg nenehne podvrženosti znanstveno-tehnološkemu razvoju značilna tudi izjemno močna vpetost v celotno družbeno področje. Avtor navaja vrsto groženj, ki med drugim izhajajo iz globalne razširjenosti in dostopnosti informacijsko-komunikacijske tehnologije ter vedno večje po-

vezanosti med uporabniki. Avtor ob tem ugotavlja, da bi nedelovanje tega sektorja neposredno prizadelo večji del prebivalstva v Sloveniji. Ena od posebnosti informacijske in komunikacijske infrastrukture je tudi ta, da je zelo raznolika ter v veliki meri odvisna od drugih sektorjev in obratno. Avtor ob tem predlaga dvonivojsko preučevanje te kritične infrastrukture, in sicer kot samostojni sektor ter znotraj posameznih sektorjev.

Kritično infrastrukturo v prometnem sektorju, ki zajema cestni, železniški, zračni in pomorski promet, v tem poglavju predstavi Iztok Prezelj. Za ta sektor je značilna velika razvejnost, na podlagi česar avtor ocenjuje, da hkrati pomeni tudi večjo razpršenost tveganj. Posledice motenj oziroma nedelovanja tega sektorja bi bile največje v gospodarstvu, dosegle pa bi tudi mednarodne razsežnosti.

V naslednjem poglavju Simone Kustec Lipicer je obravnavana kritična infrastruktura javnega zdravstva, ki ravno tako predstavlja enega pomembnejših sistemov v družbi. Avtorica uvodoma izpostavlja zgodovinski kontekst oblikovanja sistema javnega zdravstva v Sloveniji. Ugotavlja, da v preteklosti ni prišlo do resnih motenj delovanja sektorja, vendar pa je analiza pokazala, da eno od kritičnih točk predstavljajo bolnišnice. Nobena od njih namreč ni pripravljena na večje število poškodovancev. Na splošno pa bi ob motenem delovanju tega sektorja največjo škodo utrpelo prebivalstvo, gospodarstvo ter družba kot celota.

Erik Kopač v nadaljevanju predstavi finančno kritično infrastrukturo,

ki je že v osnovi podvržena nenehni negotovosti. Finančni sektor namreč sestoji iz vrste institucij, njegovo delovanje pa je močno odvisno od informacijsko-komunikacijskega sistema. Posledice motenj in nedelovanja tega sektorja bi bile najbolj izrazite v gospodarstvu.

Naslednje poglavje Andreja Sotlarja osvetljuje kritično infrastrukturo v sektorju voda, ki jo deli na tri podsektorje: zagotavljanje pitne vode, nadzor kakovosti voda ter nadzor nad količino vode. Gre za sektor, ki ga v največji meri ogrožajo vremenski pojavi (kot sta suša in poplave). Avtor opozarja, da je ta sektor zaradi razpršenosti javnih in zasebnih akterjev zelo nepregleden.

V zadnjem, zaključnem poglavju Iztok Prezelj povzema ugotovitve analiz posameznih sektorjev in ugotavlja, da so različno razvejani in kompleksni, kar hkrati pomeni večjo razpršenost tveganj ter v nekaterih primerih lažjo kompenzacijo motenj delovanja, do katerih lahko pride zaradi naravnih, namernih ali pa nenamernih groženj. Analiza je pokazala, da v Sloveniji od osamosvojitve naprej ni prišlo do večjih motenj delovanja kritične infrastrukture. Splošna ocena pa je, da bi bilo v primeru izpada sektorjev največ škoda na področju javnega zaupanja in gospodarstva. Posledice bi bile zaradi funkcionalne soodvisnosti med sektorji sicer neenakomerno opazne v vseh ostalih (odvisno od tega, v katerem sektorju bi prišlo do motenj).

V splošnem lahko rečemo, da zbornik pomembno prispeva k razumevanju koncepta kritične infrastrukture, katere delovanje ima širše družbene

implikacije. Avtorji v svojih analizah identificirajo vrsto tveganj, ki predstavljajo morebitno grožnjo tako za družbo kot celoto ter tudi za posamezne segmente družbe in posameznika. Avtorji ob tem ugotavljajo, da je kljub dokaj dobri pripravljenosti na nekaterih področjih prisotno na ostalih več pomanjkljivosti, predvsem v smislu (ne)razumevanja horizontalne medsektorske povezanosti. Ena pomembnejših ugotovitev je tudi, da je področje kritične infrastrukture kot celote zakonsko zelo šibko zastavljeno, oviro predstavlja tudi razpršenost lastništva, ki onemogoča pregled in nadzor. Po udarek je na celostnem pristopu k zaščiti kritične infrastrukture. Zbornik v tem smislu predstavlja osnovo za oblikovanje politik in ustreznih ukrepov na tem področju ter smernice za nadaljnjo analizo.

Brina MALNAR
Fakulteta za družbene vede,
Univerza v Ljubljani

Niko Toš (ur.), Karl Müller (ur.),
Fábián Zoltán (ur.), Krejčí Jindřich
(ur.), Zieliński Marcin W. (ur.)
**Three Roads to Comparative
Research: Analytical, visual, and
morphological**
Echoraum, Vienna 2009, str. 536,
29.90 EUR
(ISBN 978-3-901941-17-7)

Glede na vse večje število in kakovost mednarodnih anketnih raziskav je pravzaprav presenetljiva sorazmer-

no majhna prisotnost družboslovnih monografij, katerih predmet je sistematična analiza medkulturnih razlik ter podobnosti stališč in vrednot. Razloge lahko vsaj deloma iščemo v tem, da so z vidika prevladujočih trendov vrednotenja akademskega dela za večino avtorjev privlačnejša oblika izrabe takšnih podatkov članki v znanstvenih revijah, kar je vsekakor škoda. Takšen format je namreč tako prostorsko kot konceptualno preveč omejujoč za kompleksne vrste študij, kakršne so praviloma potrebne za poglobljeno raziskovanje medkulturnih razlik.

Tudi knjiga *Three Roads to Comparative Research*, ali tri poti k primerjalnemu raziskovanju, je v osnovi zbornik prispevkov, ki pa ima vendarle nekaj značilnosti prave monografske publikacije. Tematsko rdečo nit predstavlja področje mednarodnega raziskovanja stališč, ki združuje na prvi pogled dokaj raznorodna poglavja v smiselno celoto. Zbornik, ki je v uredniškem pogledu rezultat sodelovanja avstrijskih in slovenskih avtorjev in je izšel v angleškem jeziku, je namreč sestavljen iz treh večjih sklopov, enega vsebinskega in dveh metodoloških. Kot je nakazano v uvodu, ti trije deli obravnavajo tri možne poti k analizi primerjalnih podatkov – eno že uveljavljeno in dve, ki sta še v razvoju. S prvo je mišljen klasičen statističen pristop, z drugo vizualen in s tretjo morfološki, pri čemer zadnja dva predstavljata konceptualno in programsko inovacijo, ki jo že nekaj let razvija skupina raziskovalcev na dunajskem inštitutu WISDOM.